

9

Begroting Justitie en Veiligheid 2026

Begroting Justitie en Veiligheid 2026

Aan de orde is de voortzetting van de behandeling van:
- **het wetsvoorstel Vaststelling van de begrotingsstaten van het Ministerie van Justitie en Veiligheid (VI) voor het jaar 2026 (36800-VI).**

De voorzitter:

Dan zijn we aangekomen bij de voortzetting van de eerste termijn van de begroting Justitie en Veiligheid.

De algemene beraadslaging wordt hervat.

De voorzitter:

Ik geef het woord aan de heer Tijs van den Brink voor zijn inbreng in eerste termijn namens de fractie van het CDA.

Meneer Van den Brink, voordat u het woord krijgt, zou ik kort het woord willen geven aan de staatssecretaris voor een reactie op het punt van orde van mevrouw Bikker voor de lunchschorsing. Als de staatssecretaris zover is, dan heeft hij het woord. Het woord is aan de staatssecretaris.

Staatssecretaris Rutte:

Voorzitter, dank voor de kans om even snel misschien wat kou uit de lucht te halen. Ik heb het een en ander laten onderzoeken. Het zit als volgt. Op 5 december 2025 zijn ruim 1.900 documenten gepubliceerd in het kader van de actieve openbaarmaking over kansspelen op afstand. Na publicatie is geconstateerd dat in een aantal documenten persoonsgegevens, waaronder namen, abusievelijk niet volledig waren gelakt. Gezien de omvang van deze operatie, 1.900 documenten, kunt u zich voorstellen dat dat is gebeurd, maar vervelend is het wel. Om de privacy van de betrokkenen te beschermen, en enkel om deze reden, zijn de betreffende documenten op 7 januari offline gehaald en worden deze gegevens alsnog gelakt. Ik betreur deze fout ten zeerste. Ik had uw Kamer hierover van tevoren moeten informeren. Het offline halen heeft niets van doen gehad met contacten met de kansspelsector. Ik zou het hierbij willen laten.

De voorzitter:

De verleiding voor de Kamer om nu het debat aan te gaan, zo kan ik me goed voorstellen, is bijzonder groot, maar dat gaan we niet doen. Ik zou willen voorstellen dat u de reactie van de staatssecretaris betreft bij uw termijn, waarvan de voortzetting morgen zal plaatsvinden.

Staatssecretaris Rutte:

Ik ga een en ander ook per brief aan de Kamer sturen. Dat gaat zeker gebeuren.

De voorzitter:

Mevrouw Bikker, heel kort over het punt van orde.

Mevrouw **Bikker** (ChristenUnie):

Ja, snap ik, voorzitter. Wanneer kunnen we deze brief verwachten?

Staatssecretaris Rutte:

Ik denk op heel korte termijn, dus in de loop van deze week nog.

Mevrouw **Bikker** (ChristenUnie):

Vóór de beantwoording?

Staatssecretaris Rutte:

Zeker.

Mevrouw **Bikker** (ChristenUnie):

Dan oké. Akkoord.

De voorzitter:

Akkoord. Dan is het woord nu aan de heer Van den Brink voor zijn inbreng in eerste termijn, namens het CDA.

De heer Tijs van den Brink (CDA):

Dank u wel, meneer de voorzitter. Ik wil beginnen met mijn hartelijke felicitaties aan mevrouw Abdi en mevrouw Straatman voor hun mooie verhalen. Er kunnen niet genoeg PSV'ers in deze Kamer zitten, zou ik willen zeggen.

Collega Straatman zei het al: bij het gokbeleid is er gegokt, en verloren; kwetsbare mensen zijn hierdoor in de knel gekomen. De CDA-fractie wil voorkomen dat er bij het drugsbeleid opnieuw zo'n verkeerde afslag wordt genomen. Ook daar dreigen mensen slachtoffer te worden van een te meegaand beleid. Het CDA kiest daarom voor een andere koers dan partijen die spreken over normalisering en legalisering. Drugsgebruik is geen onschuldig individueel plezier, maar onderdeel van een gewelddadige keten van ondermijning, intimidatie en liquidaties. Wie harddrugs gebruikt, faciliteert een criminele industrie die onze rechtsstaat aantast; "Jouw lijntje, zijn liquidatie", zoals vorig jaar in Rotterdam te lezen was. Mijn fractie vraagt zich af hoe het staat met de toezegging om in die geest een landelijke campagne te starten. Steeds meer onderzoek laat zien dat vooral drugsgebruik in de adolescentie blijvende schade veroorzaakt. Studies tonen aan dat gebruik in deze levensfase kan leiden tot beperkte mentale vermogens, verstoring van de hersenontwikkeling en een verhoogde kans op verslaving en psychische problemen. Daarom vraag ik de minister welke concrete stappen hij zet om verdere normalisering tegen te gaan en te voorkomen dat beleid, ook onbedoeld, het signaal afgeeft dat drugsgebruik acceptabel is.

Voorzitter. Dat raakt ook aan het wietexperiment. De vraag is niet alleen of het experiment technisch werkt, maar ook welke gevolgen het heeft voor volksgezondheid, criminaliteit en handhaving. We hebben nooit staan springen om dit experiment; mijn collega Harmen Krul heeft eerder al de grote twijfels van het CDA uitgesproken bij de aanname dat legalisering criminaliteit vermindert. Is de minister bereid om het experiment tussentijds te evalueren, en dan niet alleen economisch of logistiek? Worden maatschappe-

lijke effecten zoals veiligheid en leefbaarheid volwaardig meegewogen? Neem bijvoorbeeld de stankoverlast in Helvoetsluis, waar honderden inwoners klagen over de geur van de producent aldaar. Of neem de ernstige veiligheidsincidenten die zich hebben voorgedaan bij legale wietfabrieken, waaronder gewelddadige overvallen en inbraken. Hoe beoordeelt de minister deze situatie? En welke verantwoordelijkheid ziet hij voor zichzelf, in samenhang met gemeenten en andere overheden, om structurele overlast en veiligheidsrisico's te voorkomen?

Mevrouw Bikker (ChristenUnie):

Collega Van den Brink zegt behartigenswaardige woorden over hoe schadelijk drugs zijn, niet alleen omdat dat veel criminaliteit teweegbrengt, maar ook vanwege de gezondheid van onze jongeren. Juist cannabisverslaving is een van de grootste stijgers, helaas, in onze verslavingsklinieken. Het is juist daarom dat ik denk dat we niet moeten normaliseren wat niet normaal is. Daarom heb ik samen met collega Diederik van Dijk en collega Schilder een motie neergelegd om te zeggen: zullen we die wietexperimenten maar af gaan bouwen? Ik weet dat in ieder geval de heer Krul daar ook van gecharmeerd was, dus hierbij mijn harte-lijke uitnodiging aan collega Van den Brink: zou u mee willen doen?

De heer Tijs van den Brink (CDA):

Dat heeft ook mijn sympathie — u kent ons verkiezingsprogramma op dit punt. Tegelijkertijd gebiedt de eerlijkheid mij te zeggen dat wij in gesprek zijn met andere partijen over een regeerakkoord. Aanstaaende vrijdag wordt dat openbaar. Tot die tijd kan ik daar eigenlijk niet veel over zeggen.

Mevrouw Bikker (ChristenUnie):

Ik ben natuurlijk ook heel benieuwd wat er in het regeerakkoord staat. Ik snap ook dat dat met zich meebrengt dat het wat dat betreft even met de handen op de rug is. Maar ik denk wel dat, hoe dat regeerakkoord er ook precies uitziet, we elkaar kunnen vinden in de woorden die collega Van den Brink net sprak over het terugdringen van de normalisering. Dus toch de hartelijke uitnodiging om ook na publicatie — we gaan er toch daarna pas over stemmen — te kijken of het niet een amendement is waarbij we niet alles schrappen, maar het rustig afbouwen. Zullen we daarnaast iets meer aandacht gaan geven aan de gevolgen van drugsgebruik en ook campagnes voeren over hoe slecht het is om drugs te gebruiken?

De heer Tijs van den Brink (CDA):

Daar ben ik het mee eens. Ik noemde net ook de slogan "Jouw lijntje, zijn liquidatie". Dat was een campagne in Rotterdam. Er is volgens mij vorig jaar een motie van u aangenomen waarin werd beloofd dat die landelijk werd uitgerold. Ik wil graag weten hoe het daarmee staat. Over die afbouw ga ik nu echt geen toezeggingen doen. Ik zeg alleen maar: vrijdag.

De voorzitter:

Tot slot.

Mevrouw Bikker (ChristenUnie):

Ik ben natuurlijk wel benieuwd of ik het CDA nog aan mijn zijde vind om in the end ervoor te zorgen dat we in dit land minder softdrugsgebruik hebben en dat het wietexperiment in die zin geen opmaat is naar meer normalisering.

De heer Tijs van den Brink (CDA):

Dat is niet onze ambitie. Wij zouden dat heel graag terugdringen, maar u kent de situatie. We zijn in gesprek, en de uitkomsten daarvan zijn nog niet openbaar.

De heer Sneller (D66):

De heer Van den Brink vraagt om onderzoek naar andere normalisering. Het Trimbos-instituut, het kenniscentrum op dit gebied, waarschuwt juist dat die landelijke campagne over drugsgebruik leidt tot normalisering. Ik vroeg me af hoe de heer Van den Brink daarop reflecteert.

De heer Tijs van den Brink (CDA):

Ik heb de afgelopen tijd ook wel gesprekken hierover gevoerd. In hulpverlenersland wordt verschillend geoordeeld over de slogan die in Rotterdam is gebruikt. Vandaar ook mijn vraag aan de minister over wat daar concreet mee gebeurd is. Is die campagne landelijk uitgerold? Ik heb 'm niet gezien, maar ik zie niet alles, dus ik kan 'm gemist hebben. Kan het zijn dat andere methodes effectiever zijn? Als dat zo is, dan staan we daarvoor open.

De heer Diederik van Dijk (SGP):

Dat wietexperiment is nog een erfenis van Rutte III en IV. Dat is er toen volgens mij ook tegen de zin van het CDA in doorheen gedrukt, zogezegd. Nu het weer op tafel ligt en na alles wat we er aan kennis bij hebben gekregen, zal het CDA toch wel de rug recht houden en niet weer door de knieën gaan voor de drugsagenda van D66?

De heer Tijs van den Brink (CDA):

"De drugsagenda van D66", interessant. Ik heb net geschetst hoe wij in dit debat staan en hoe wij tegenover drugs staan. Ik ga de komende jaren mijn best doen om die normalisering tegen te gaan. Ik ga dat niet in mijn eentje doen. Er moeten in dit huis meerderheden gesmeed worden en compromissen gesloten worden. Hoe dat er precies uit gaat zien, kan ik nu niet voor u uittrekken. Dat is eigenlijk hetzelfde antwoord als ik net aan mevrouw Bikker gaf. Maar in de strijd tegen normalisering van drugs vindt u mij aan uw zijde.

De voorzitter:

De heer Van Dijk? Nee?

De heer Tijs van den Brink (CDA):

Voorzitter. Ik kom bij het onderwerp femicide. In Nederland wordt elke acht dagen een vrouw vermoord. Dat zijn geen incidenten. Femicide vindt plaats in een context van controle en intimidatie, vaak voorafgegaan door duidelijke signalen. Het CDA vindt dat we te vaak achteraf reageren, terwijl bekend is dat vroege signalering en een goed afgestemde aanpak levens kunnen redden. Daarom mijn vragen aan de minister. Hoe staat het met het verbeteren van monitoring

en risicotaxatie? Worden signalen van politie, Veilig Thuis, zorg en gemeenten daadwerkelijk gekoppeld, zodat gevaarlijke patronen op tijd zichtbaar worden? Hoe zorgt de minister ervoor dat bescherming niet blijft steken op papier, maar dat vrouwen en kinderen ook in de praktijk veilig zijn en toegang hebben tot opvang wanneer dat nodig is?

Mevrouw **Mutluer** (GroenLinks-PvdA):

Het is altijd fijn als een van onze mannelijke collega's zich nadrukkelijk uitspreekt tegen geweld tegen vrouwen en femicide expliciet benoemt. Wij hebben in deze Kamer al meerdere voorstellen gedaan op dat vlak. We hebben overigens ook de wens uitgesproken dat daar extra middelen en geld naartoe moet. Je kan niet alleen maar maatregelen met elkaar afspreken; die moeten ook uitgevoerd en opgepakt worden.

De voorzitter:

En uw vraag?

Mevrouw **Mutluer** (GroenLinks-PvdA):

Hebben we de heer Van den Brink aan onze zijde en kunnen we verwachten dat hij onze voorstellen, ook de financiële, gaat steunen dan wel met eigen voorstellen gaat komen?

De heer Tijs van den Brink (CDA):

Het antwoord is: vrijdag. Dat geldt voor alle financiële voorstellen die vandaag ter tafel komen, denk ik, en waarschijnlijk ook voor alle collega's van de beoogde coalitiepartijen. Wij gaan daar nu geen uitspraken over doen. U kunt ons aan uw zijde vinden. Mijn collega Etkin Armut voert het woord over de strijd tegen femicide.

Mevrouw **Mutluer** (GroenLinks-PvdA):

Dan kijk ik de voorzitter aan. Ik heb goede hoop, na de twee ontwijkende antwoorden die ik heb gekregen van twee verschillende Kamerleden, dat er vrijdag toch wel witte rook komt en dat er extra geld komt voor de strijd tegen femicide. Zo niet, dan verzeker ik u dat wij dat wel gaan voorstellen.

De voorzitter:

U mag mij aankijken, maar de spreker gaat over zijn eigen antwoorden.

Mevrouw **Mutluer** (GroenLinks-PvdA):

Ik kijk u heel graag aan ...

De voorzitter:

Dat is wederzijds.

Mevrouw **Mutluer** (GroenLinks-PvdA):

... maar uiteindelijk zal de heer Van den Brink hierop moeten reageren.

Mevrouw **Van der Plas** (BBB):

Ik raak nu ook een beetje nieuwsgierig. Ik weet dat het lastig is om van tevoren te zeggen waar je wel of niet voor gaat stemmen, maar ik ga ervan uit dat de heer Van den Brink straks wel een advies geeft aan de fractie over de stemlijst bij dit debat, dus dat er een advies komt van de heer Van den Brink, als de woordvoerder op dit dossier, over femicide en het wietexperiment. Dat heeft hij gedaan. De heer Van den Brink kan natuurlijk wel zijn visie geven en kan misschien ook wel zeggen wat hij zijn fractie gaat adviseren.

De heer Tijs van den Brink (CDA):

Mijn visie heb ik volgens mij zojuist gegeven, namelijk dat femicide ook voor ons een heel belangrijk onderwerp is en dat we graag zouden zien dat er maatregelen worden genomen die echt werken om femicide terug te dringen. Alle maatregelen die daartoe leiden, zullen wij dus met sympathie bekijken. Als het gaat om geld, blijf ik zeggen: vrijdag.

Mevrouw **Van der Plas** (BBB):

Iedereen vindt femicide een belangrijk onderwerp. Er is geen partij in de zaal die dat geen belangrijk onderwerp vindt. Ik vraag nogmaals naar het advies. Dat advies hoeft misschien niet overgenomen te worden, omdat de fractie zegt: sorry, we hebben een financiële plaat; dit kunnen we niet doen. Maar het advies van de heer Van den Brink zal toch wel gewoon openbaar mogen zijn?

De heer Tijs van den Brink (CDA):

Nee, de adviezen zijn intern in onze fractie.

Mevrouw **Van der Plas** (BBB):

Ja? Oké. Héél ongebruikelijk.

De voorzitter:

Het is wat het is. U vervolgt.

De heer Tijs van den Brink (CDA):

Voorzitter. Een andere, zeer schrijnende vorm van criminaliteit wordt gevormd door mensenhandel, prostitutie en online seksueel misbruik van kinderen. Mensen worden gereduceerd tot een verdienmodel. Netwerken opereren steeds internationaler en digitaler, terwijl slachtoffers vaak onzichtbaar blijven door angst, afhankelijkheid of schaamte. Het is 25 jaar geleden dat prostitutie is gelegaliseerd, met als doel om misstanden tegen te gaan, maar signalen uit de praktijk laten zien dat uitbuiting, foute afhankelijkheidsrelaties en mensenhandel hardnekkig voortbestaan. Dat vraagt om een eerlijke en zorgvuldige reflectie op de vraag of het huidige beleid de doelen daadwerkelijk dichterbij brengt. Het CDA wil daarom een harde aanpak van deze netwerken en stevige slachtofferbescherming: veilige opvang, verblijfszekerheid waar nodig en langdurige begeleiding.

Ik heb de volgende vragen aan de minister. Hoe versterkt hij de opsporing van mensenhandelnetwerken, vooral digitaal en internationaal? Klopt het dat de omvang van online kindermisbruik toeneemt? Heeft de politie voldoende middelen om online kindermisbruik effectief aan te pakken?

Hoe staat het met de internationale samenwerking op dit punt?

Voorzitter. Gemeenten spelen een sleutelrol in het toezicht op prostitutie. Tegelijkertijd zijn de verschillen in capaciteit en prioritering groot, met als gevolg dat uitbuiting van vrouwen gemakkelijk van de ene naar de andere gemeente verschuift. Hoe ondersteunt de minister gemeenten, zodat uitbuiting niet uit het zicht verdwijnt door lokale verschillen? Slachtoffers moeten ook durven melden. Wat doet de minister concreet om de aangiftebereidheid te vergroten?

Voorzitter, tot slot. Deze begroting gaat over beleid dat gevolgen heeft voor mensen, vaak kwetsbare mensen: mensen die hun gokgedrag niet in de hand hebben, mensen die zich verliezen in drugsgebruik, vrouwen en kinderen die worden uitgebuit door criminelen, meestal mannen. Het CDA kiest voor een overheid die beschermt, begrenst en verantwoordelijkheid neemt, die niet wegkijkt bij geweld, die niet wegrelatieveert wat schadelijk is en die altijd de menselijke waardigheid centraal stelt.

De voorzitter:

Bent u daarmee aan het einde van uw betoog gekomen?

De heer Tijs van den Brink (CDA):

Ja. Ik zie uit naar de antwoorden van de minister, wilde ik nog zeggen.

De voorzitter:

Dank u wel.

Mevrouw Bikker (ChristenUnie):

Opnieuw komt collega Van den Brink met een punt waarvan ik zeg: daarin trek ik heel graag samen met hem op. Wat zijn er namelijk veel misstanden in de prostitutie en wat zijn er veel vrouwen in ons land gebonden in moderne slavernij. Ik zou collega Van den Brink willen vragen welke verandering hij wettelijk belangrijk vindt. We zitten namelijk al vanaf Balkende IV te wachten op aanpassingen in de wet- en regelgeving. Telkens wordt er weer een reden voor uitstel gevonden. Is hij met mij van mening dat de Wrs, die echt al tijden op de plank ligt, zo snel mogelijk naar de Kamer moet?

De heer Tijs van den Brink (CDA):

Ja, dat zou mooi zijn. Daar staan een aantal belangrijke elementen in, bijvoorbeeld het verhogen van de leeftijd naar 21 jaar en het pooierverbod. Ook daarvoor geldt weer — het is een beetje flauw en vervelend onderhand — dat vrijdag meer duidelijk wordt over wat daarover in coalitieverband is afgesproken. Ook hiervoor geldt echter dat u mij aan uw zijde vindt in de strijd tegen de uitbuiting van vrouwen.

Mevrouw Bikker (ChristenUnie):

Rondom de Wrs hebben heel veel gemeenten gezegd: help ons nou om landelijk beleid te maken. Ik kijk dus uit naar komende vrijdag. Ik hoop echt dat hier stappen in worden gezet. Ondertussen zijn omliggende landen niet stil gaan zitten; die zijn verdergegaan. Ze hebben bijvoorbeeld het

Scandinavische model ingevoerd. Voor de mensen die kijken: het Scandinavische model gaat erom dat vrouwen in de prostitutie nooit strafbaar zijn, maar wel degenen die seks kopen.

De heer Tijs van den Brink (CDA):

Ik weet niet of wij dat onmiddellijk zullen omarmen. Daar wordt in onze partij verschillend over gedacht. We zijn wel hard aan het werk met en aan het nadenken over een maatregel die we zouden kunnen nemen om vrouwen in Nederland beter te beschermen tegen de omstandigheden waarin ze zich nu vaak bevinden. Maar vergeeft u mij; ik ben pas een paar maanden woordvoerder op dit terrein. Ik ben me dus aan het inwerken en ik probeer daarover op enige termijn met voorstellen te komen.

De voorzitter:

Tot slot.

Mevrouw Bikker (ChristenUnie):

Ik snap heel goed dat er op het punt van de uitvoering even een pas op de plaats gemaakt wordt, maar laten we naar de doelstelling daarboven kijken. Ik ben voor beleid waarvan we durven te zeggen dat zo min mogelijk vrouwen slachtoffer zijn. In de studies die ik tot nu toe zie, is het Nederlandse model daar ver weg van. Deelt de collega Van den Brink dat en kunnen we vanuit dat vertrekpunt eens kijken wat er beter kan?

De heer Tijs van den Brink (CDA):

Ik heb niet precies het overzicht van hoe het in andere landen loopt. Ik ben het helemaal met u eens dat het beter kan en moet in Nederland. Alle maatregelen die daaraan bijdragen zal ik met heel veel sympathie bezien.

De voorzitter:

Dank u wel, meneer Van den Brink. Het woord is aan mevrouw Coenradie voor haar inbreng in eerste termijn namens de fractie van JA21. Gaat uw gang.

Mevrouw Coenradie (JA21):

Voorzitter. De strafrechtketen in Nederland is niet een beetje, niet tijdelijk, maar fundamenteel niet op orde. Dat is geen natuurverschijnsel; dat is het gevolg van jarenlang, structureel politiek wanbeleid. Ik noem wegglijden, vooruitschuiven en structureel verkeerde keuzes maken. Het begint en eindigt met vertrouwen. Het vertrouwen van burgers dat de overheid ze beschermt. Het vertrouwen van slachtoffers dat aangifte doen zin heeft. Het vertrouwen dat misdaad wordt aangepakt en bestraft. Dat vertrouwen is afgebrokkeld en dat raakt de hele keten: de politie op straat, het OM en uiteindelijk ook de rechtspraak. Gezag is niet vanzelfsprekend. Gezag moet elke dag opnieuw worden waargemaakt, maar ten aanzien van de strafrechtketen is jarenlang niet vooruitgezien en dus niet geregeerd. We wisten dat gevangenis volliepen. We wisten dat tbs-klinieken structureel tekortschoten. We wisten dat zedenzaken zich opstapelden. We wisten dat huiselijk geweld werd onderschat. We wisten dat de politie overvraagd werd. Toch is er niet ingegrepen. We hebben de kiezer beloofd dat aangifte doen zin heeft. Inmiddels weten te veel Nederlanders

dat het vaak niet loont. Zedenzaken blijven liggen. Inbraken worden geseponeerd. Geweldszaken slepen zich voort. Slachtoffers haken af. Begrip zonder daadkracht is een lege belofte.

De kern van het probleem is als volgt. De strafrechtketen is overbelast, versnipperd en slecht aangestuurd. Iedere schakel doet zijn best, maar niemand stuurt het geheel. Er is geen echte regie, geen scherpe prioritering en nauwelijks afrekenbaarheid. Als dit één organisatie was geweest, was de directie allang naar huis gestuurd. Voor JA21 is het dan ook logisch om te vragen waarom we deze keten niet bedrijfsmatig aansturen, met heldere doelen en meetbare resultaten. Is de minister bereid om te werken met duidelijke KPI's voor de strafrechtketen als geheel?

Voorzitter. We hebben de afgelopen weken heel vaak gesproken over de politie, en terecht. Maar ik heb een punt nog niet aangestipt: het feit dat we te weinig rechercheurs hebben. We zien vandaag de dag dat duizenden zaken blijven liggen omdat we een tekort hebben aan rechercheurs. Naar schatting gaat het om 1.500 fte. Hierdoor worden ernstige misdrijven niet opgepakt, worden onderzoeken stopgezet en worden daders niet opgespoord en berecht. De Politieacademie krijgt duizenden aanmeldingen voor de rechercheopleiding, maar er is budget voor slechts 200 plekken. Ik vind het echt niet uit te leggen dat dit de situatie is. Daarom heb ik een amendement ingediend. Hiermee kunnen in potentie honderden extra rechercheurs worden aangenomen. Dat is broodnodig.

Daarnaast vragen zedenzaken om bijzondere aandacht. Slachtoffers van seksueel geweld wachten soms maanden voordat hun zaak wordt opgepakt. Dat is onacceptabel. Zedenzaken zijn complex en arbeidsintensief en vragen gespecialiseerde rechercheurs. Extra capaciteit betekent snellere onderzoeken, betere begeleiding en vooral meer bescherming voor slachtoffers. Dat is precies wat mijn tweede amendement beoogt.

Mevrouw **Mutluer** (GroenLinks-PvdA):

Ik onderschrijf volledig het beeld dat collega Coenradie net schetste omtrent opsporing. We missen opsporing, met name lokale opsporing. Mijn vraag richt zich op het volgende. Je kunt daar in mijn beleving nu wel extra geld voor uittrekken, maar het probleem zit niet alleen in de instroom, maar ook in de doorstroom en in de monopoliepositie van de Politieacademie.

De **voorzitter**:
En uw vraag?

Mevrouw **Mutluer** (GroenLinks-PvdA):
Moeten we daar niet iets aan doen?

Mevrouw **Coenradie** (JA21):

Zeker. Daar moeten we ook zeker naar kijken. Uiteindelijk is dit ook het resultaat van bezuinigingen van jaren terug. Er is 100 miljoen gekort op de Politieacademie; dat betekent dat we daar op enig moment de effecten van zien. Dat we anders moeten omgaan met dit stuk van de strafrechtketen, daarin vindt mevrouw Mutluer mij aan haar zijde.

Mevrouw **Mutluer** (GroenLinks-PvdA):

Vindt mevrouw Coenradie het dan niet belangrijk dat we met name naar die opleiding kijken? Misschien moet er een aparte rechercheopleiding komen of misschien moeten we iets meer duwen op die samenwerking met andere partijen, dan wel universiteiten. Dan kunnen al die enthousiaste agenten of nieuwe mensen die de opsporing in willen, worden opgeleid. Moeten we ons daar niet op focussen?

Mevrouw **Coenradie** (JA21):

Dat is iets wat ik lastig vind om te beantwoorden, omdat ik dat in samenspraak met de politie zou willen doen. Ik denk dat we daarin in ieder geval wel out of the box moeten denken. Aan het aantal aanmeldingen ligt het niet. Wat ik vanuit de Politieacademie begrijp, is dat er op dit moment ontiegelijk veel aanmeldingen zijn voor de rechercheursopleiding, maar dat er simpelweg geen plek is. Daar knelt het. Die mensen, die we dan zo enthousiast krijgen voor de politie, zien we vervolgens weglopen richting bijvoorbeeld Defensie, of misschien naar elders.

De **voorzitter**:
Tot slot.

Mevrouw **Mutluer** (GroenLinks-PvdA):

Dus moeten we echt iets doen aan de voorkant en misschien moeten we ook nadenken over hoe we de opleiding vormgeven, zeker als het gaat om het opleiden van rechercheurs. Als wij daar voorstellen voor gaan doen, denk ik dat ik mevrouw Coenradie aan mijn zijde heb, maar ik twijfel even over dat amendement, omdat ik denk dat de oplossing ergens anders ligt.

De **voorzitter**:
Mevrouw Coenradie, u vervolgt uw betoog.

Mevrouw **Coenradie** (JA21):

De kern van het probleem is dit: de strafrechtketen is overbelast, versnipperd en slecht aangestuurd. Iedere schakel doet zijn best, maar niemand stuurt het geheel aan. Er is geen echte regie, geen scherpe prioritering en nauwelijks afrekenbaarheid.

Maar volgens mij heb ik dit al benoemd. Excuus. Ik was bij het kopje zedenzaken en ik was even helemaal afgeleid. Ik ga gauw verder met mijn betoog over de politiecapaciteit voor zedenzaken. Extra politiecapaciteit heeft alleen zin als de rest van de keten meebeweegt. Dan komen we bij het OM. Ook het OM loopt structureel vast. Zaken blijven liggen of worden geseponeerd vanwege capaciteitsgebrek, niet vanwege gebrek aan bewijs. Dat ondermijnt het gezag van de rechtsstaat. Mijn vraag aan de minister is daarom helder. Hoe voorkomt hij dat mogelijk toekomstige extra inzet bij de politie vastloopt bij het OM? Is hij bereid ook op dat vlak harde keuzes te maken in prioritering en capaciteit?

Dan de Fraudehelpdesk. Jaarlijks ontvangt deze organisatie tienduizenden meldingen van slachtoffers van online oplichting en ID-fraude. Daarmee worden tientallen miljoenen euro's aan schade zichtbaar gemaakt en voorkomen. JA21 vindt daarom dat het voortbestaan van de Fraudehelpdesk structureel en landelijk moet worden geborgd. Ik ben

blij met het initiatief van collega Mutluer om de korting op de Fraudehulpdesk incidenteel terug te draaien. Wel ben ik van mening dat we de Fraudehulpdesk, los van de vorm, structureel moeten borgen in de toekomst. Er loopt het een en ander qua onderzoek, en mijn vraag is eigenlijk welke scenario's er zijn voor de Fraudehulpdesk. Er wordt gekeken naar een internationale fraudehub, maar wat als deze er niet komt, of niet op tijd komt? Valt de Fraudehulpdesk dan tussen wal en schip? Dan voltrekt zich, achter gesloten deuren maar ook steeds vaker achter beeldschermen, geweld dat levens breekt. Het gaat om huiselijk geweld, kindermishandeling, kindermisbruik en femicide. Wij hebben al eerder aangegeven dat we samen met mevrouw Mutluer starten met het uitwerken van een initiatiefwetsvoorstel om de strafmaat bij femicide en andere vormen van relationeel dodelijk geweld te verzwaren. In het strafrecht wordt dit nu behandeld als gewone doodslag, terwijl het in veel gevallen het eindpunt is van een langdurig patroon van geweld, stalking en intimidatie. Met dit initiatief willen wij binnen het strafrecht beter recht doen aan dit soort patronen door voorafgaand geweld en de relationele relatie expliciet mee te wegen als strafverzwarende omstandigheden.

Te vaak zien wij hetzelfde patroon. Signalen zijn er, meldingen worden gedaan, maar instanties kijken langs elkaar heen, waardoor daders blijven lopen, slachtoffers blijven zitten en kinderen leren dat geweld normaal is of online slachtoffer worden zonder dat iemand het ziet. Wij vinden dit echt onacceptabel. Wie geweld gebruikt tegen zijn partner of kinderen, of wie kinderen fysiek of online misbruikt, verliest het recht om ongestoord zijn gang te gaan. Punt.

Is de regering bereid om bij situaties met een hoog vastgesteld risico sneller en standaard over te gaan tot het opleggen van gebieds- en contactverboden, zo nodig ondersteund door elektronische monitoring, waarbij alleen gemotiveerd kan worden afgeweken? Is de regering bereid te werken aan de ontwikkeling en invoering van één landelijk casusregiesysteem, waarin politie, Veilig Thuis, jeugdzorg en het Openbaar Ministerie realtime informatie kunnen delen? Is de regering bereid te zorgen voor structurele en geoormerkte capaciteit bij politie en recherche voor huiselijk geweld, zedenzaken en online kindermisbruik, zodat deze zaken daadwerkelijk worden opgepakt en niet blijven liggen?

Geweld tegen kinderen verplaatst zich in toenemende mate naar de onlinewereld. Is de regering bereid de opsporing van anonieme onlinedaders van kindermisbruik en grooming expliciet te prioriteren, inclusief versterking van internationale samenwerking bij grensoverschrijdende zaken?

Daarnaast pleit JA21 voor landelijke regie met lokale uitvoering, maar met landelijke financiering. De huidige versnipperde en grillige gemeentelijke aanpak leidt tot postcodeafhankelijke veiligheid en dat is echt onacceptabel. Elk kind in Nederland heeft recht op dezelfde bescherming. Voor kinderen geldt daarom dat bij herhaald geweld of misbruik altijd een verplichte herbeoordeling van de thuissituatie moet plaatsvinden, met duidelijke termijnen en doorzettingsmacht wanneer instanties blijven twijfelen. Hoe kijkt het kabinet hiertegen aan?

Voorzitter. Normaliter voer ik niet het woord op het gevangeniswezen, maar doet mijn collega Eerdmans dat. Vandaag voer ik namens JA21 het woord over de gehele begroting

van JenV. Daarom zal ik eenmalig ook iets zeggen over het gevangeniswezen. Het gaat mij persoonlijk aan het hart dat wij nog steeds geen structurele middelen hebben om te werken aan een oplossing voor het capaciteitsprobleem bij DJI. Wanneer veroordeelden hun straf niet direct of niet geheel kunnen uitzitten of wanneer plaatsingen moeten worden uitgesteld, verliest de straf aan kracht. Dit is moeilijk uit te leggen aan slachtoffers en draagt niet bij aan de veiligheid in de samenleving. Daarom dien ik samen met de collega's Eerdmans en Schilder een amendement in, in de hoop dat wij hierin als Kamer een stap kunnen zetten.

Ook de tbs-sector staat onder grote druk. Het kabinet stelt dat verruiming van de verlengingssysteem niet mogelijk is vanwege het EVRM. Tegelijkertijd hoor ik uit het veld dat bij bepaalde categorieën tbs-gestelden, zoals bij chronisch onbehandelbare stoornissen met een stabiel hoog risico, herhaalde toetsing vrijwel altijd tot dezelfde uitkomst leidt, terwijl de druk op de rechtspraak, klinieken en het Openbaar Ministerie steeds verder oploopt. Daarom vraag ik de minister of hij wil onderzoeken of binnen de grenzen van het EVRM meer maatwerk mogelijk is. Daarnaast staat de tbs-sector onder extra druk door tbs-gestelden zonder rechtmatig verblijf, bij wie uitstroom vastloopt door langdurige parallelle procedures. Deze mensen hebben geen toekomst in Nederland. Is de regering bereid te verkennen hoe procedures rond verblijfsrechten, uitzetting en eventuele internationale tenuitvoerlegging sneller en beter op elkaar kunnen worden afgestemd?

Tot slot wil ik iets zeggen over de begroting. Ik zie vanuit de gehele Kamer constructieve voorstellen om allerlei gaten te dichten. JA21 heeft over de meeste voorstellen een positieve grondhouding. Vooralsnog heeft JA21 geen positieve grondhouding ten aanzien van de begroting zoals deze er nu voorligt. Er zijn tekorten en er is perspectief nodig, en wel snel. Voor JA21 is investeren in de strafrechten geen kostenpost, maar een harde voorwaarde voor een beschaafde samenleving. Helaas ademt deze begroting nog te weinig wat wij werkelijk voorstaan voor die beschaafde samenleving. Daarom is het voor JA21 cruciaal dat deze begroting wordt voorzien van de nodige reparaties door middel van constructieve voorstellen vanuit de Kamer. Die voorstellen wegen voor ons zwaar bij de vraag of wij deze begroting kunnen steunen. Dat is niet uit oppositiedrang, maar uit verantwoordelijkheid.

Dank.

De voorzitter:

Dank u wel, mevrouw Coenradie. Het woord is aan de heer El Abassi als spreker in de eerste termijn namens de fractie van DENK.

De heer El Abassi (DENK):

Ik merk dat de heer Sneller er meteen zin in heeft als ik opsta.

De voorzitter:

Gaat uw gang.

De heer El Abassi (DENK):

Voorzitter, ik ga meteen starten. Het was een bewogen jaar op het domein van justitie en veiligheid. Rechts-extremisten hebben ons land geterroriseerd. Anti-azc-demonstraties liepen uit de hand. Raadsleden werden aangevallen. Politieauto's werden in brand gestoken. Nederland is nog steeds het land dat het meeste online kindermisbruik host en tegelijkertijd het land waar daders jaren ongestoord hun gang kunnen gaan. Meerdere moskeeën werden aangevallen of beklad, imams werden bedreigd en korans werden opnieuw verbrand en verscheurd, terwijl bij demonstraties met twee maten werd gemeten. Onschuldige burgers belandden onterecht op terrorismelijsten, met desastreuze gevolgen voor hen. Kortom, het is een hele hoop. Laat ik dan ook maar meteen beginnen.

Voorzitter. De minister heeft eerder gezegd dat rechts-extremisme volop de aandacht heeft en dat die dreiging serieus wordt genomen. Tegelijkertijd zagen we het afgelopen jaar hoe anti-azc-demonstraties ontspoorde, bestuurders thuis werden opgezocht en geïntimideerd en de politie structureel onder druk stond. We zagen hoe in september van het afgelopen jaar Den Haag bejegend werd door rechts-extremistisch tuig. We zagen hoe de minister dit niet eens zo durfde te benoemen. De AIVD waarschuwt al jaren voor de normalisering en volharding van rechts-extremistische netwerken. Toch is het optreden vaak laat, terughoudend of versnipperd. Hoe kan dat, vraag ik de minister. Als dit onderwerp zo'n prioriteit heeft, waarom zien we dan zo weinig preventieve, zichtbare interventies? Waarom worden politici in dit huis niet aangesproken op hun rol bij de normalisering van extreemrechtse ideeën?

Voorzitter. Moslims waren het afgelopen jaar opnieuw een doelwit. Moskeeën in Den Haag, Waalwijk, Emmeloord, Haaksbergen en ga zo maar door werden beklad met racistische leuzen en ruiten werden ingegooid. Brandstichtingen en bedreigingen volgden. Moskeebezoekers werden zelfs mishandeld. Imams moesten aangifte doen omdat zij persoonlijk werden geïntimideerd. Een ongelofelijk, niet te geloven patroon. De minister heeft hier eerder over gezegd dat hij elke aanval op een gebedshuis onacceptabel vindt en dat gemeenten en de politie alert zijn. Maar alertheid alleen beschermt geen moskeeën en afkeuring alleen voorkomt geen herhaling. Sterker nog, als we naar de cijfers kijken, dan zien we een verdubbeling in het aantal incidenten tegen moskeeën in Nederland. Erkent de minister dat er sprake is van extreme intimidatie richting moskeeën? Waarom is er nog geen structurele landelijke aanpak tegen aanvallen op moskeeën terwijl dit probleem al jaren bekend is? Hoe wordt gewaarborgd dat moskeebesturen dezelfde bescherming krijgen als andere kwetsbare instellingen, zoals synagogen?

Voorzitter. Dan de CTER-registraties. Ik heb het hier al eerder over gehad. De Nationale ombudsman heeft in zijn rapport Blind vertrouwen vastgesteld dat burgers onterecht op terrorisme- en extremismelijsten kunnen belanden, zonder transparantie en zonder effectieve rechtsbescherming. Mijn motie om de aanbevelingen van de Ombudsman met spoed op te pakken, is bij de vorige begrotingsbehandeling aangenomen. Maar hoe gaat het met de uitvoering, zou ik de minister willen vragen. De minister presenteerde onder meer de zogenoemde Handreiking voor inzageverzoeken. Die handreiking zou burgers meer duidelijkheid moeten geven, maar de Nationale ombudsman is er glashelder over: deze handreiking biedt geen oplossing; zij beschrijft vooral hoe het systeem nu werkt en niet hoe het recht van

burgers wordt beschermd. Burgers moeten zich nog steeds wenden tot zes verschillende instanties. Dat zijn er zes, zonder overzicht, zonder begeleiding en zonder garantie op een inhoudelijk antwoord. Hoe kan de minister dit presenteren als een verbetering van de rechtsbescherming? De Ombudsman stelt terecht dat burgers maar één eenvoudige vraag hebben: wat is er met mij gebeurd en mocht dat eigenlijk wel? Die vraag wordt door deze handreiking echter niet beantwoord. Waarom kiest de minister ervoor om een handreiking te introduceren die volgens de toezichthouder zelf tekortschiet, in plaats van het systeem fundamenteel te vereenvoudigen?

Voorzitter. Het probleem zit dieper. De Inspectie Justitie en Veiligheid heeft namelijk nog steeds geen toegang tot het CTER-themaregister. Daarmee beschikt de toezichthouder niet over een eigenstandige informatiepositie. Hoe kan de minister spreken van versterkt toezicht als de toezichthouder zelf het systeem niet eens in mag zien? De Ombudsman waarschuwt bovendien dat toezicht zich niet mag beperken tot zogenoemde uitstralingseffecten. Een onterechte of foutieve registratie is op zichzelf al een inbreuk op grondrechten, ongeacht of een burger daar ooit expliciet de gevolgen van merkt. Erkent de minister dat punt? Zo ja, waarom is er dan nog steeds geen onafhankelijke toets vooraf of tijdens het registratieproces?

Voorzitter. Ik wil de minister ook vragen naar een ernstig incident dat zich gisteren heeft voorgedaan. Volgens meerdere ooggetuigen is een vrouw die enkel aan het filmen was, in haar buik getrapt en met de wapenstok geslagen door een politieagent, zonder zichtbare aanleiding. Vervolgens is er een man aangehouden en is hij met de wapenstok geslagen, op zijn hoofd gestompt en bespoten met pepperspray. Ook zijn partner zou daarbij zijn geslagen. Getuigen geven aan dat zij niets strafbaars deden, maar kritiek uitten op het politieoptreden. Laat ik duidelijk zijn: de politie mag geweld alleen gebruiken als uiterste middel en wanneer dat noodzakelijk en proportioneel is. Het filmen van een politieoptreden en het aanspreken van een agent zijn geen strafbare feiten en kunnen op zichzelf nooit geweld rechtvaardigen. Daarom vraag ik de minister of hij kan toelichten wat hier is gebeurd. Is de minister het met mij eens dat het gebruiken van geweld door de politie slechts in uitzonderlijke gevallen is toegestaan? Is er een onafhankelijk onderzoek ingesteld naar dit incident? Ik hoor graag de reactie van de minister.

Voorzitter. Ik werd uitgelokt: vorige week was ik te beroerd om aanwezig te zijn bij het debat over geweld tegen hulpverleners. Vanuit huis heb ik met walging gekeken hoe mevrouw Faber sprak over Marokkaanse Nederlanders en andere Nederlanders met een migratieachtergrond. Het was een tirade die hele bevolkingsgroepen op basis van hun afkomst wegzet als probleem: collectieve verdachtmaking. Mevrouw Faber sprak over "hoofdzakelijk allochtoon tuig", over "Marokkaans tuig" en over een zogenoemde cultuurstrijd. In de criminologie bestaat al decennialang brede consensus: criminaliteit en ordeverstoring gedragen samen met sociaal-economische factoren, leeftijd, groepsdynamiek en gelegenheid, maar niet met afkomst of etniciteit. Dat zeggen niet alleen linkse politici, zou ik via de voorzitter tegen mevrouw Faber zeggen; dat zeggen het WODC, het CBS, de politie en serieuze wetenschappers.

Voorzitter. Nederlanders met een Marokkaanse achtergrond vierten oud en nieuw, gewoon thuis. Ze werken in de zorg, bij de politie, bij de brandweer of in het onderwijs. Zij zijn geen daders, maar vaak juist slachtoffers van geweld en de stigmatisering van rechts-extremistische partijen. Voorstellen voor zaken als denaturalisatie worden door de PVV dan ook selectief ingezet. Wanneer politieagenten, raadsleden en burgemeesters worden bedreigd of belaagd bij demonstraties tegen asielzoekerscentra, blijft het namelijk opvallend stil aan de kant van mevrouw Faber, zou ik via de voorzitter willen zeggen. Dan horen we niets over tuig, niets over keihard optreden, niets over het inzetten van het leger of het afnemen van rechten. De PVV is er dan juist als de kippen bij om op die plekken campagne te voeren. Blijkbaar geldt de verontwaardiging van mevrouw Faber echter niet voor iedereen.

Voorzitter. Ik ben een Marokkaanse Nederlander. In tegenstelling tot veel PVV'ers zijn mijn familie en ik integer. Wij dragen bij aan de samenleving en voelen ons verantwoordelijk voor dit land. Toch worden wij in de bijdrage van mevrouw Faber neergezet als onderdeel van een vijandige cultuur. Dat doet pijn. Het is niet leuk, niet grappig, niet stoer en, nog belangrijker, het maakt Nederland onveilig. Wie namelijk blijft herhalen dat afkomst het probleem is, vergroot het wantrouwen in de overheid, zet groepen tegenover elkaar en verzwakt juist het gezag van politie en bestuur. Nederland heeft geen behoefte aan een cultuurstrijd. Nederland heeft behoefte aan gelijke maatstaven en consequente handhaving.

Voorzitter, dank u wel.

De voorzitter:

U heeft een interruptie van de heer Ellian. Ik zou eigenlijk niet het debat van vorige week, waar u niet bij was, willen voeren. Dat wordt een heel gekke vorm, want anders gaan we week in, week uit allerlei debatten met elkaar doen. We hebben het vandaag over de begroting Justitie en Veiligheid. Meneer El Abassi, u heeft een interruptie van de heer Ellian.

De heer Ellian (VVD):

Nee, geen interruptie, maar een vraag aan u, voorzitter. Ik heb u als voorzitter er nog niet over gehoord, maar ik vind bewoordingen als "rechts-extremistisch" ingewikkeld. Mevrouw Faber kan prima voor zichzelf opkomen, maar als een collega in een bijdrage continu een andere collega benoemt ... Volgens mij is het normaal dat je zegt "de PVV-fractie" en "de woordvoerder van de PVV-fractie". Mevrouw Faber kan nu niet reageren.

De voorzitter:

Mevrouw Faber kan reageren. Ik heb in dit geval niet ingegrepen omdat zij aanwezig is. Als zij de behoefte voelt om te reageren, dan krijgt zij van mij alle ruimte om zich uit te spreken. Zoals ik al zei tegen de heer El Abassi, wil ik het houden bij het debat over de begroting Justitie en Veiligheid. Laten we er niet toe overgaan om elkaar voor allerlei zaken uit te maken met kwalificaties waarvan we eerder met elkaar in deze zaal hebben gezegd dat we die niet gebruiken, zoals "rechts-extremisme". Laten we het houden op de inhoud, want volgens mij bent u daar zeer wel toe in

staat, meneer El Abassi. Was u aan het einde gekomen van uw bijdrage?

De heer El Abassi (DENK):

Ik was aan het einde gekomen. Dank u wel, voorzitter.

De voorzitter:

Dank u wel, meneer El Abassi. Dan is het woord aan de heer Diederik van Dijk voor zijn inbreng namens de Staatkundig Gereformeerde Partij. Gaat uw gang.

De heer Diederik van Dijk (SGP):

Dank u wel, voorzitter. Vorige week bracht ik een indrukwekkend bezoek aan het Overweeghuis in Utrecht, een plek waar vrouwen die vastzitten in de prostitutie rust, opvang en begeleiding vinden om een nieuw leven op te bouwen. Ik sprak daar met Vanessa, ervaringsdeskundige. Ze werkte twintig jaar in de prostitutie. Ze vertelde dat haar lichaam op haar 19de is verkocht als handelswaar. Moderne slavernij gebeurt nog elke dag voor onze ogen. Haar verhaal grijpt je aan, maar het is op een bepaalde manier ook hoopgevend, want het laat zien dat, hoe diep iemand ook vastzit, een weg eruit mogelijk is met de juiste hulp. Dat is precies waar uitstapprogramma's over gaan: veiligheid, herstel en perspectief. Daarom heb ik een amendement ingediend om extra middelen beschikbaar te stellen voor uitstaporganisaties. Graag ontvang ik daarop een reactie. Geen abstract beleid, maar concrete hulp, opvang, begeleiding, traumazorg, schuldsanering en een nieuwe, hoopvolle toekomst met nieuw werk en waardering. Het werk van het Overweeghuis laat zien dat dit letterlijk levens kan redden.

Voorzitter. De problematiek is breder. De betreffende Vanessa vertelde dat zij drugs gebruikte om het mensonterende werk vol te kunnen houden. Voor veel vrouwen en mannen in de prostitutie verergeren verslavingen de afhankelijkheid en maken ze eruit uitstappen extra moeilijk. Drugs zijn in onze samenleving schrikbarend gemakkelijk verkrijgbaar, niet alleen online, maar ook dit kabinet werkt hieraan mee door voortzetting van het D66-experiment gesloten coffeeshopketen. Daarom heb ik samen met mevrouw Bikker een amendement ingediend om deze normalisering van drugs door de overheid tegen te gaan. Acht de minister dit beleid nog geloofwaardig, afgezet tegenover de vele miljoenen die ingezet worden tegen de normalisering van drugs?

Dan de DUUP-regeling, die bedoeld is voor uitstapprogramma's. Uit signalen uit het veld blijkt echter dat in sommige steden een feitelijk monopolie bestaat van organisaties die minder gericht zijn op enkel het begeleiden van de uitstap, maar die ook instap faciliteren en inzetten op destigmatisering van prostitutie. Dat wringt. Geld dat bedoeld is voor uitstap, moet ook daadwerkelijk en exclusief daarvoor worden ingezet. Is de minister bereid om de voorwaarden van de DUUP kritisch tegen het licht te houden, inclusief toezicht en verantwoording?

Daarbij heeft de SGP ook oog voor de gebrekkige wettelijke bescherming waarmee prostituees nog altijd te maken hebben als ze aangifte willen doen van verkrachting of erger. De Wet regulering sekswerk ligt al jaren op de plank. Dat betekent dat klanten van prostituees niet strafbaar zijn. Dat is problematisch. Prostituees die te maken krijgen met

geweld of verkrachting door een pooier of klant, kunnen nauwelijks hun rechten doen gelden en worden ontmoedigd om aangifte te doen. Internationaal zien we dat het Zweedse model voordelen biedt. De prostituee wordt beschermd, de klant wordt strafbaar gesteld en de vraag naar prostitutie neemt af. Dit versterkt de positie van kwetsbare vrouwen en mannen, en maakt het veiliger om misstanden aan te geven. Is de minister bereid te onderzoeken of elementen van dit model kunnen bijdragen aan de bescherming van prostituees in Nederland?

Voorzitter. Wie eerlijk kijkt naar de prostitutiepraktijk in ons land, kan niet anders dan constateren dat het vrouwonvriendelijk, onfeministisch en ongeëmancipeerd is. Het feit we het recht op seks esceneren en vrouwen uit lagelonenlanden etaleren achter ramen, waarbij pooier en klant profiteren van hun kwetsbaarheid, hangt nauw samen met geweld tegen vrouwen; dat tonen meerdere onderzoeken aan. Is de minister bereid om in zijn aanpak van geweld tegen vrouwen deze praktijk expliciet tegen het licht te houden en met concrete voorstellen te komen om deze vrouwen beter te beschermen?

Voorzitter. Ik begon mijn inleiding met het verhaal van Vanessa. Ook zij heeft meermaals aangifte gedaan tegen haar pooier en verkrachter. Ze werd weggestuurd. "Bewijs maar dat het tegen je wil was. Je hebt hier zelf voor gekozen." Het vertrouwen van burgers in de strafrechtketen daalt al jaren. Doorlooptijden lopen op, aangiftes blijven liggen en slachtoffers ervaren dat melding doen weinig effect heeft. Welke concrete stappen neemt de minister om ervoor te zorgen dat de normen die gelden voor doorlooptijden in de strafrechtketen afdwingbaar gehaald worden?

Voorzitter. Als er één bevolkingsgroep is waarbij het vertrouwen in de strafrechtketen de laatste jaren een ongekende daling heeft meegemaakt, zijn het wel onze Joodse Nederlanders. In de aanpak van antisemitisme komen aangiftebereidheid en bescherming direct samen. Joden in Nederland moeten zich veilig voelen en erop kunnen vertrouwen dat de politie en het OM daadkrachtig optreden. Helaas blijkt dat veel antisemitische incidenten niet adequaat worden opgevolgd. Vervolgning komt traag of helemaal niet op gang en onlinehaat blijft vaak onbestraft. Dit ontmoedigt aangifte en ondermijnt de veiligheid van de Joodse gemeenschap. Welke maatregelen neemt de minister om de politie en het OM daadkrachtiger te laten optreden, meldingen sneller te verwerken en de Joodse gemeenschap effectief te beschermen, zowel online als in de publieke ruimte?

Dank u, voorzitter.

De voorzitter:

Dank u wel voor uw bijdrage. Ik nodig mevrouw Teunissen uit. Ik dacht eerst dat u wellicht een interruptie had, maar u komt naar voren voor uw bijdrage in de eerste termijn namens de Partij voor de Dieren. Ik geef u het woord, als u zover bent.

Mevrouw **Teunissen** (PvdD):

Ik sta er helemaal klaar voor, voorzitter. Dank u wel.

Voorzitter. Waar klimaatwetenschappers eerder al tot vergelijkbare conclusies kwamen, zijn nu ook de inlichtingendiensten van het Verenigd Koninkrijk, onder andere MI5 en MI6, met een rapport gekomen. Het instorten van ecosystemen kan snel gebeuren en vormt een bedreiging voor de nationale veiligheid van het Verenigd Koninkrijk. Vooral klimaatverandering jaagt het instorten van ecosystemen aan. Ook voor de nationale veiligheid van Nederland is klimaatverandering een grote bedreiging, maar hoe precies? Op welke termijn kan het kabinet bevestigen dat we dat niet goed in beeld hebben en dat dat onwenselijk is? Mijn vraag aan de minister is dus: is hij bereid om ook de veiligheidsrisico's van het instorten van ecosystemen voor Nederland onafhankelijk in kaart te laten brengen?

Voorzitter. Het demonstratierecht staat op de tocht. Het WODC-rapport laat geen ruimte voor misverstanden: het demonstratierecht is van fundamenteel belang voor de democratische rechtsstaat en vraagt niet om nieuwe verboden, maar om zorgvuldige uitvoering. Toch kiest het kabinet voor een tegengestelde koers. Terwijl het WODC concludeert dat verdere inperkingen niet doeltreffend zijn en zelfs een averechts effect hebben, liggen er wetsvoorstellen klaar die juist leiden tot meer inperking en criminalisering van vreedzaam protest. Mijn fractie maakt zich daar grote zorgen over. Het wetsvoorstel Gegevensvergaring openbare orde maakt het bijvoorbeeld mogelijk om op basis van vrees alleen al demonstranten langdurig in politiestructuren te laten belanden. Ook het voorstel om online-uitingen te laten verwijderen op bevel van de burgemeester raakt direct aan politieke meningsuiting. Een verbod op gezichtsbedekkende kleding is een inperking van de rechten van mensen die anoniem willen demonstreren, bijvoorbeeld omdat ze vrees voor represailles van een misdadig regime, zoals dat van Iran. Hoe voorkomt de minister dat deze stapeling van bevoegdheden leidt tot structurele surveillance van vreedzame demonstranten en een afschrikwekkend effect op democratische participatie? Erkent het kabinet dat deze voorstellen regelrecht ingaan tegen de bescherming van het demonstratierecht? Ik zou het kabinet ook om concrete maatregelen willen vragen om het demonstratierecht juist te bevorderen en te beschermen.

Voorzitter. Dan wil ik het hebben over de aanpak van dieren mishandeling. De Wet aanpak dieren mishandeling is een positief voorbeeld van hoe de Kamer zich eensgezind hard heeft gemaakt voor dierenwelzijn. Zo hebben we ervoor gezorgd dat dierenbeulen een houdverbod kan worden opgelegd. Dat is zelfs een levenslang houdverbod als ze dieren ernstig mishandelen. We hebben inmiddels vaker in de media kunnen lezen dat een houdverbod is opgelegd. Dat is heel goed om te voorkomen dat meer dieren in schrijnende situaties terechtkomen.

Voorzitter. Het valt echter wel op dat er bijna alleen maar houdverboden worden opgelegd aan houders van gezelschapsdieren en niet of nauwelijks aan veehouders. Mijn vraag is: kan het kabinet verklaren waardoor dat komt? Is het kabinet bereid om te bevorderen dat de wet ook wordt toegepast als het gaat om veehouders en niet alleen houders van gezelschapsdieren?

Voorzitter. Dan wil ik het tot slot nog hebben over het meldpunt waar mensen dieren mishandeling en dierenverwaarlozing kunnen melden: meldpunt 144. Door het fantastische werk van deze mensen wordt niet alleen veel dieren-

leed aangepakt, maar wordt ook veel huiselijk geweld en kindermishandeling opgespoord. Dat hangt namelijk vaak met elkaar samen. Dit meldpunt gaat aan het eigen succes ten onder. Elk jaar ontvangen zij meer meldingen, maar ze hebben nog steeds dezelfde financiering als in 2011. Daarom zijn ze nu minder bereikbaar en kunnen ze melders minder uitvragen. Vorig jaar heeft de Kamer ingestemd met incidentele ondersteuning om de allernieuwste problemen op te lossen. Maar om meer personeel aan te kunnen nemen en meldingen weer fatsoenlijk af te kunnen handelen, hebben ze echt structureel meer capaciteit nodig. Ik vraag het kabinet dus om daarnaar te kijken. Is het kabinet daartoe bereid? Ik heb er ook een amendement over ingediend en ik hoop van harte dat de Kamer dit steunt.

Dank u wel.

De voorzitter:

Dank u wel. Het woord is aan mevrouw Bikker van de fractie van de ChristenUnie, voor haar bijdrage in de eerste termijn.

Mevrouw Bikker (ChristenUnie):

Voorzitter, dank u wel. Recht boven macht: wat mij betreft schrijven we dat boven het ministerie van Justitie en boven de opvolgingsbrief als deze bewindspersonen mogelijk worden opgevolgd door een nieuwe bewindspersoon.

Voorzitter. Vooraf wil ik het volgende zeggen. Inhoudelijk was ik geschokt toen ik de stapel stukken kreeg over de omgang van de goklobby met het invoeren van nieuwe wetgeving. Die was eindeloos. Het gaat over macht die continu bezig is met het beïnvloeden van recht. Vandaag blijken alle stukken ingetrokken. Ik heb de staatssecretaris gehoord, maar ik heb nog wel een paar vragen. Ik hoop dat hij die wil betrekken bij zijn brief. Dat zijn de volgende vragen. Klopt het dat actief geopenbaarde stukken alleen op basis van een expliciete uitzonderingsgrond met nieuw besluit en motivering mogen worden ingetrokken? Door wie is dat besluit genomen, als dat niet de staatssecretaris was? Wanneer is dat besluit genomen? Wie waren daarvan op de hoogte? Waarom is de Kamer daar niet over geïnformeerd? Komen de stukken nu per omgaande terug online, zodat parlement, burgers en journalistiek daar kennis van kunnen nemen? Overigens lijkt het mij verstandig dat we gokpreventie niet meer bij Justitie laten, maar naar VWS verplaatsen. Daar zit namelijk ook al het andere preventiebeleid, of het nu gaat om roken of het tegengaan van gameverslaving.

Voorzitter. Wij bespreken de begroting van het ministerie van Justitie in woelige tijden. Ik wil alle harde werkers die voor onze veiligheid zorgen op deze plek bedanken. Ik trek heel graag op met alle partijen die zich inzetten voor meer blauw op straat, voor bemande politiebureaus en voor het wegwerken van de tekorten bij de DJI. Mijn vraag aan het kabinet is: investeert het ook in het Openbaar Ministerie? We hebben namelijk een WGO Politie gehad. Daar was vanzelfsprekend zeer veel aandacht voor. Maar de strafrecht-keten is zo sterk als de zwakste schakel. Wordt de 80 miljoen voor de ICT geleverd?

Weerbaarheid vraagt ook om een sterke samenleving. Die samenleving wordt helaas actief ondermijnd. Op veel plaatsen worden drugs sneller geleverd dan een pizza. Laten

we eerlijk zijn: Nederland heeft een gigantisch probleem. Hoe kan het dan dat de daarvoor gereserveerde middelen al jarenlang niet worden uitgegeven? Wat gaat er mis?

Wat wel goed lijkt te gaan, is de aanpak van drugsmokkel via de grote zeehavens. Sterker, waar we voor waarschuwen, gebeurt: de smokkel gaat nu naar de kleine zeehavens. Mijn breed gesteunde motie is onvoldoende uitgevoerd. Havens als Scheveningen, Vlissingen, Eemsdelta en Harlingen moeten zich gesteund weten en niet met een achterstand staan. Daarom hebben we dit amendement, want de kleine haven mag nooit een vrijhaven voor de drugsmafia zijn.

Voorzitter. Zonder vraag geen aanbod. De criminelen zijn het probleem, maar zonder drugsgebruikers geen drugscriminelen, drugsondermijning en drugsliquidaties. Onze motie om een landelijke campagne te starten, naar Rotterdam voorbeeld, had juist als doel dat gebruikers zich dat gaan realiseren. Als jij snuift of slikt op de Zuidas of in een studentenhuis, heeft dat grote gevolgen elders, tot aan een boer die bezorgd is welke onbekende bezoeker op zijn erf komt. Is de minister bereid deze campagne te herhalen? Maak namelijk niet normaal wat niet normaal is. Cannabis is superverslavend en slecht voor je gezondheid. Het leidt bij mensen met aanleg ervoor zelfs tot psychoses en schizofrenie. Kort en goed, je bent dom bezig als je het vrijwillig inhaleert. Terwijl de overheid aan alle kanten druk is om een rookvrije samenleving tot stand te brengen, subsidiëren we tegelijkertijd coffeeshops. Hoe rijmt de minister dat? Is hij het met me eens dat we zouden moeten stoppen met het heilloze wietexperiment? Ik heb een amendement om hem te helpen. Dan kan hij tegelijk een tandje erbij doen wat betreft de campagne voor minder drugsgebruik. Wil de minister werk maken van een wietvrije generatie, zoals het kabinet ook tot doel heeft om werk te maken van een tabaksvrije generatie?

Ten slotte wil ik het volgende zeggen. Sinds 2023 bestaan de uitstaptrajecten voor prostituees via de DUUP: 6 miljoen aan rijkssubsidie om prostituees te helpen uitstappen. Dat is hard nodig, want in de prostitutie zijn er veel te veel vrouwen die getraumatiseerd raken of zelfs gedwongen werkzaam zijn. Wat is het belangrijk, en belangrijk gebleken, dat er een uitstapprogramma is. Middelen worden echter door sommige gemeenten niet voor uitstap gebruikt, maar soms zelfs voor programma's die bijdragen aan instap. Dat kan toch niet de bedoeling zijn? Is de minister bereid daar snel een einde aan te maken?

Waarom is de motie-Ceder, over het naar de Kamer sturen van de Wet regulering sekswork, niet uitgevoerd en is er alweer anderhalf jaar vertraging? Er zijn zo veel misstanden, dus dan is het toch tijd om orde op zaken te stellen? Wat is de ambitie van deze minister in de periode dat hij hier zit? En het allerbelangrijkst: hoe gaan we ervoor zorgen dat de komende begrotingsbehandeling in september — dat is al vrij snel — tot een ander resultaat leidt voor al deze uitgebuite vrouwen?

Voorzitter. Recht boven macht. Wat mij betreft breken we de macht van criminelen die mensen uitbuiten in de prostitutie. Wat betreft de drugsverslaving, die we overal in ons land zien, gaan we voor recht. Wat mij betreft gaan we voor recht wat betreft de goksector, die ook telkens opnieuw binnen weet te komen en de boel verstoert, zodat duizenden

jongeren verslaafd raken. Recht boven macht: dat is de inzet van de ChristenUnie bij deze begroting.

Ik dank u alvast voor uw reactie en ik zie uit naar alle positieve appreciaties.

De voorzitter:

Dank u wel, mevrouw Bikker. Het woord is aan mevrouw Dobbe voor haar inbreng in de eerste termijn namens de fractie van de SP. Ga uw gang.

Mevrouw Dobbe (SP):

Dank u wel, voorzitter. Het is allereerst een eer om deze portefeuille over te mogen nemen van Michiel van Nispen, die hier zo lang zo goed werk heeft gedaan. Hij heeft de afgelopen jaren duidelijk gemaakt dat de toegang tot het recht een groot goed is. Als mensen namelijk hun recht niet kunnen halen, dan blijft onrecht bestaan. Daarom moet de sociale advocatuur voldoende middelen hebben om het werk te kunnen blijven doen. Het is dus goed dat er vanaf dit jaar structureel 30 miljoen extra bij komt, maar dat is te weinig. De kantoortoeslag, waarover het hier eerder is gegaan, is nodig om de kantoorkosten te dekken waarmee sociaal advocaten een jongere generatie kunnen opleiden. Niet alleen de commissie-Van der Meer II, maar ook de Nederlandse orde van advocaten geeft aan dat dit cruciaal is om sociale advocatuur een toekomst te geven. De SP heeft hier eerder aandacht voor gevraagd en wil de staatssecretaris weer vragen om hier niet van weg te kijken, maar dit te regelen. Graag een reactie. Ook zijn we benieuwd hoe het staat met het uitvoeren van de motie over een landelijk dekkend netwerk van sociaal-juridische dienstverlening.

Wij willen vandaag speciaal aandacht vragen voor de toegang tot het recht voor vrouwen. Het recht voor mannen en vrouwen is gelijk, maar de toegang tot het recht is dat niet altijd. Er zijn een aantal vrouwenrechtswinkels in Nederland, die met succes werken, als een laagdrempelige plek waar vrouwen juridische hulp en advies kunnen krijgen. Dat is hard nodig, omdat vrouwen vaak in specifiek kwetsbare situaties zitten of specifieke hulpvragen hebben. Denk aan de werkvloer, waar ze minder salaris krijgen voor hetzelfde werk of te maken krijgen met zwangerschapsdiscriminatie of denk aan een relatie waarin ze financieel afhankelijk zijn van hun man of slachtoffer zijn van seksuele intimidatie of geweld. In de recente brief Toegang tot het recht is hier geen aandacht voor, terwijl dat wel effectief en nodig is. Vrouwenrechtswinkels zijn nu niet structureel geborgd in het beleid rondom toegang tot het recht en daarom is de financiering en daarmee de continuïteit wankel. We willen dat dit onderwerp een vast onderdeel wordt van beleid rondom toegang tot het recht en dat het structureel wordt geborgd. Graag een reactie.

Voorzitter. Dan de gevangenen. We vragen al langer om een oplossing voor de hoge werkdruk en de tekorten aan gevangenispersoneel. Gevangenispersoneel staakt voor een beter salaris, en dat is terecht. Wij staan ook achter hen. Het personeel staat al jaren onder druk, maar dit kabinet besluit het gevangenispersoneel doodleuk op de nullijn te zetten. Zelfs een inflatiecorrectie is er niet bij. Het personeel gaat er de facto dus op achteruit. Een grotere middelvinger kun je deze mensen niet geven. We steunen het personeel volledig en willen het gevangenispersoneel

van de nullijn af hebben. Gaat de staatssecretaris zich hiervoor inzetten?

Tot slot, want ik heb maar weinig tijd. Twee weken geleden was ik op bezoek bij de vrouwengevangenis in Nieuwersluis. Natuurlijk was het een indrukwekkend bezoek, met bevlogen medewerkers. Voor één ding wil ik echter wel aandacht vragen. Tijdens dat bezoek werd namelijk duidelijk dat het niet altijd lukt om bezoeken af te stemmen op schoolgaande kinderen. Als kinderen naar school gaan, kunnen ze soms niet op bezoek bij hun moeder. Dat de moeder wordt gestraft, betekent wat ons betreft niet dat de kinderen ook moeten worden gestraft. Is de staatssecretaris bereid om hiernaar te kijken en zich ervoor in te zetten dat bezoeken en -dagen zo zijn ingericht dat kinderen wel hun ouders kunnen blijven zien?

Tot slot, voorzitter. Ik sluit me volledig aan bij de vragen die mevrouw Bikker heeft gesteld over de invloed van de goklobby.

Dank u wel.

De voorzitter:

Dank u wel. U heeft een interruptie van de heer Ellian.

De heer Ellian (VVD):

Collega Abdi heeft volgens mij een voorstel voor een aparte cao voor DJI. Ik hoor collega Dobbe zeggen dat de nullijn problematisch is. Heeft zij een voorkeur voor een van de twee?

Mevrouw Dobbe (SP):

Dat vind ik een interessante vraag. Ik laat het ook afhangen van wat de vakbonden zelf vinden, want die gaan natuurlijk over de cao's in die zin, samen met de werkgever. In dit geval hebben wij er zelf ook een grote rol in. Als het gevangenispersoneel er zelf een aparte cao van zou willen maken — dat is ongeveer wat in het voorstel wordt voorgesteld — dan zouden wij dat kunnen steunen, maar het is ons nog niet helemaal duidelijk of dat ook zo is. Of is dat niet de vraag?

De heer Ellian (VVD):

Ik heb dezelfde worsteling, want mijn zorg is dat het loon van het hardwerkende gevangenispersoneel, dat we zo hard nodig hebben, uit de pas gaat lopen met vergelijkbare beroepen. Ik zoek zelf ook naar het antwoord op de vraag of zo'n aparte cao hen zou helpen of dat we het toch meer moeten zoeken in de nullijn. Ik heb dus dezelfde zoektocht als mevrouw Dobbe. Vandaar de vraag.

Mevrouw Dobbe (SP):

Eigenlijk is het een zoektocht die we niet zouden moeten hebben en zouden wij als Kamer onze verantwoordelijkheid moeten nemen door te zeggen dat de nullijn van tafel gaat. Ik denk dat dit hier de oplossing is, dat wij hier met z'n allen zeggen dat de mensen die hier cruciale beroepen uitoefenen, zoals ons gevangenispersoneel, maar ook de schoonmakers en alle mensen die elke dag onder deze cao werken, gewoon een loonsverhoging verdienen en het niet verdienen om er in loon op achteruit te gaan. Volgens mij is dat

de oplossing die we moeten zoeken en zijn het ook onze gevangenismedewerkers. Dan zijn dit soort voorstellen hopelijk ook niet meer nodig.

De voorzitter:

Dank u wel, mevrouw Dobbe. Het woord is aan de heer Struijs voor zijn inbreng namens 50PLUS in eerste termijn. Gaat uw gang.

De heer Struijs (50PLUS):

Dank u, voorzitter. De rechtsstaat staat onder water. 50PLUS mag ook voor het eerst in dit gremium spreken. Ik heb eerder al over de politie gesproken. Maar het is echt zwaar weer, om die metafoor maar even te gebruiken.

Ik begin toch eventjes met femicide. U weet dat ik 30 jaar bij de recherche heb gewerkt. Ik heb te veel plaatsen delict mogen bezoeken waar sprake was van femicide. Het heeft van de jaren tachtig tot en met de jaren negentig geduurd voordat wij na ernstige meldingen achter de voordeur mochten komen om vroegtijdig in te grijpen bij femicide of huiselijk geweld. Dus daarom vertel ik dit ook. Alle goede voorstellen rondom huiselijk geweld en femicide ondersteun ik, maar laten we alsjeblieft de snelheid erin houden, want we hebben elke dag, elke week, elk jaar slachtoffers. Daarbij doe ik het klemmende verzoek om ouderenmishandeling mee te nemen in de beleidscyclus. Ik kom daarop terug in een motie.

Ik ga nu even een paar andere dieptepunten met u doorneemen. Het gevangeniswezen. Er is veel over gezegd. O, ik heb een interruptie.

Mevrouw Michon-Derkzen (VVD):

Ik vind het heel mooi dat de heer Struijs over femicide begint. Ik zou hem willen vragen om juist vanuit zijn ervaring op de werkvloer met ons te delen waar de politie tegenaan loopt. Ik heb het gehad over de ontbrekende bevoegdheid om zo'n online contactverbod te handhaven. We hebben het ook over de wet voor gegevensvergaring door de politie, gewoon uit openbare bronnen. Mevrouw Teunissen heeft hier gezegd dat zij daar ontzettend tegen is.

De voorzitter:

En uw vraag?

Mevrouw Michon-Derkzen (VVD):

Even vanaf de werkvloer gezien: wat vindt meneer Struijs nou nodig om femicide nog effectiever aan te pakken?

De heer Struijs (50PLUS):

Laat ik beginnen met alle rode vlaggen uit het onderzoek van mevrouw Janssen. Zorg dat je bij elke rode vlag mag ingrijpen. Dat is een hele basale opmerking, maar die sluit weer aan bij online interventies. Je moet eerder kunnen komen met allerlei vormen van verboden. Een andere is de omloopsnelheid van de voorstellen die hier geapprecieerd of aangenomen worden. Breng die zo snel mogelijk naar de praktijk. Er zit een beleidscyclus aan vast waar zelfs ik van schrik nu ik hier zit. Eigenlijk — en dat meen ik oprecht

— kom ik van de mensen in de Kamer geen slechte voorstellen tegen, maar een dringend beroep vanuit de politiepraktijk is: mogen we alsjeblieft zo snel mogelijk al die beleidsvoornemens en de bevoegdheden die erbij komen, zeker ook op het digitale domein, invoeren en dan gelijk tot handhaving overgaan? Dat geldt zeker voor de bestuurlijke mogelijkheden, want die zijn er ook. Ik wil ook echt graag nog een ander element meenemen, namelijk het kennisniveau van de burgemeesters op dit niveau. Soms zijn er mogelijkheden, maar soms komen ze ook burgemeesters tegen die het gewoon oprecht niet weten. Het vraagt dan veel overtuigingskracht van het OM dan wel van de politie.

Dan wil ik het hebben over het gevangeniswezen. De hogeschool voor criminaliteit heeft toegeslagen. De onderbezetting is zo groot dat er in thans lopende onderzoeken enorm vaak sprake is van de voortzetting van criminele activiteiten. Ze gaan dus gewoon door met de drugs-handel, om het maar eventjes heel populair te zeggen. De baas van de DJI, de heer Saris, gaf aan dat er 350 miljoen euro nodig is om bestaande gevangenis operationeel te houden. Daarnaast is er volgens hem nog eens 550 miljoen extra nodig voor de uitbreiding van cellen en forensische plaatsen. Dat is even schrikken. Ik snap dat we allemaal verlangend naar vrijdag zitten te kijken, maar we moeten redden wat er te redden valt. Wat is er wel mogelijk, vraag ik aan de minister. Wat is er op korte termijn mogelijk? Het is namelijk wel eventjes code zwart. Code zwart betekent niet niks. Waar ik vandaan kom, is dat een rode knop waardoor je in actie komt. Je moet doen wat je kan doen. Mijn vraag is een beetje basaal. Ik wil echt van de minister horen wat hij in die korte tijd wél kan doen, zodat gevangenis, en met name ook het personeel, hun werk enigszins acceptabel kunnen uitvoeren.

Dan wil ik toch ook even een persoonlijke anekdote delen. Ik kwam afgelopen weekend in Rotterdam een bekende crimineel tegen, die een enkelband droeg. Ik heb niks tegen enkelbanden, maar deze meneer verdient geen enkelband; hij verdient een gevangenisstraf. Hij vond het nodig om zijn duim omhoog te steken. Ik wist wat dat betekende. Hij was namelijk voor een ernstig geweldsdelict veroordeeld. Ik heb de heer Saris de uitspraak horen doen dat de enkelband wat hem betreft ook een hoofdstraf mag zijn. Hoe staat de minister daartegenover? Wij staan daar niet positief tegenover.

Voorts ga ik door naar de zorgfraude.

De voorzitter:

Maar niet voordat u een interruptie heeft gehad van de heer Ellian.

De heer Ellian (VVD):

Anekdotes van de heer Struijs zijn natuurlijk altijd geweldig om te horen. Ik heb een korte vraag. Vindt de heer Struijs het gepast dat een directeur-generaal een uitspraak doet over een politieke discussie zoals de enkelband?

De heer Struijs (50PLUS):

Dat laat ik aan de minister. Ik vind het gepast, omdat het wel het maatschappelijk debat op gang brengt. Dat is hard nodig. Ik schat in dat deze heer, die ik heel deskundig vind, het maatschappelijk debat op scherp wil zetten. Dat appre-

cieer ik. Maar ik herhaal dat ik de uitspraak dat de enkelband een hoofdstraf mag zijn in no way, of onder geen beding, apprecieer. Ik wilde "no way" zeggen. Sorry voor het Engels.

Dan ga ik door naar de zorgfraude. De zorgfraude neemt enorm toe. Sinds wij ons erin aan het verdiepen zijn, krijg ik zó veel signalen uit de praktijk. Er is een conservatieve schatting van 10 miljard per jaar vanuit het OM. Ik wil, voordat we nu weer naar vrijdag verwijzen, dat we op voorhand wat gaan doen. Er moet veel meer gebeuren. Ja, we moeten investeren in rechercheurs en zo. We gaan dat allemaal steunen. Maar die 10 miljard is wel erg veel. Sommige mensen vanuit de fiscaliteit en het ministerie zeggen nu dat een multidisciplinair klein team, geen strafrechtelijk team, wellicht al heel snel met voorstellen kan komen om die 10 miljard te verminderen en eventueel geld terug te halen. Kortom, wij werken aan een multidisciplinair team dat grote slagen kan maken. Pientere pookjes, zal ik ze maar even noemen. Daar zijn we echt mee in een vergaande verkenning. Hoe staat de minister ertegenover om dit soort onorthodoxe dingen ook te gaan proberen?

Voorts ga ik over op corruptie. Ik heb dat in het politiedebat al licht aangehaald. Ik ben enorm geschrokken door wat ik hoorde in de gesprekken met rechercheurs, infiltratieteams en het OM over de toename van corruptie in Nederland. Laat ik mij volledig aansluiten bij mevrouw Bikker. Ik wil ook nog even een tussenvraag stellen. Sinds ik er ben, hebben wij alle stukken opgevraagd die rondom online gokken richting de Kamer zijn gegaan, met alle antwoorden. Bij ons stond dat op zwart. Had dat te maken met de vraag die 50PLUS ging stellen, of is dat toeval? De vraag is vier dagen geleden gesteld. Alles stond op nul. Ik begrijp dat het nu verbeterd wordt. Wij krijgen die stukken in ieder geval wel. Maar ik schrok er wel van dat die niet openbaar waren. Wie heeft dat nu besloten?

Ik ga door met corruptie. Wij hebben daar echt zorgwekkende signalen over gekregen. Dit ondermijnt echt het vertrouwen in bestuur. Het gebeurt ook in gemeenten. Corrupte mensen zijn meester in sluwheid; dat weet ik als geen ander door mijn ervaring met de bestrijding daarvan. Elementen van bedreiging en geweld als verdienmodel zijn aan het toenemen wat corruptie betreft. Hier hebben gemeenten heel veel last van, maar ook gewone valide bedrijven worden steeds vaker op zo'n manier in posities gebracht die ze niet wenselijk vinden. Wat zeggen het OM, de politie, de FIOD en alle andere mensen van de Rijksrecherche tegen mij? "Sorry Jan, we hebben meer meldingen dan we aankunnen en het is alleen maar aan het toenemen." We zien dat ook in allerlei indexen. We glijden dus langzaam maar zeker af met z'n allen.

We krijgen ook steeds meer meldingen van gemeenten waaruit blijkt dat een ambtenaar onrechtmatig persoonlijke gegevens van burgers opzoekt. Daar worden strafrechtelijke onderzoeken naar gedaan. Ik mag de registers van de CID-rapporten — ik moet tegenwoordig TCI zeggen — niet inzien, maar ik mag wel met ambtenaren spreken. Er schijnen daar toch heel wat meldingen van te liggen. Dat baart mij zorgen.

Mevrouw Bikker (ChristenUnie):

Een oud boek zegt al: geld is de wortel van alle kwaad. Ik denk dat dat geldt voor corruptie. Daarbij zien we voluit dat

de macht van het geld een betoverende werking heeft op mensen. Ik dank de heer Struijs. Vanuit zijn uitgebreide ervaring legt hij bloot waar het misgaat op dit moment. Mijn vraag aan hem is: wat kunnen we er nou aan doen? Mijn beeld is dat we de strafrechtketen te lang verwaarloosd hebben en hebben laten vermageren, in plaats van hem op tijd te versterken. Is dat ook zijn inschatting? Wat verwacht hij van het kabinet, ook bij de beantwoording morgen?

De heer Struijs (50PLUS):

Ja, we hebben het verwaarloosd. Even een klein uitstapje. Ik ben hoofd interne zaken geweest en ik heb al in de jaren negentig landelijk onderzoek naar corruptie mogen doen. Ik heb dat altijd gevolgd. Ja, we hebben dit stelselmatig verwaarloosd. Maar ik benoem ook de actualiteit daarin, want naast de verleiding van geld, zie ik het geweld toemen. Het is recent nog gebeurd: een ambtenaar wordt even subtiel gezegd dat ze weten waar zijn kinderen naar school gaan en hun voornamen worden genoemd. Die ambtenaar heeft daar lang over gezwegen en heeft dit nu via een heel moeilijke weg toch maar ter sprake gebracht. Dit zijn de voorbeelden waar we mee te maken hebben. Vanwege die verslonzing moeten we alle registers opentrekken om die informatie te krijgen, om het geweld en de verleidingen eruit te slopen. Er is dus gewoon goed preventiebeleid nodig. Maar jeetje, wat hebben we dit met z'n allen laten verslonzen.

Mevrouw Bikker (ChristenUnie):

Ik kan mij eigenlijk voorstellen dat twee dingen belangrijk zijn voor de komende jaren. Het ene is dat we heel goed weten welke basis de strafrechtketen nodig heeft om ogen en oren op de goede plekken in de samenleving te hebben, in plaats van dat we alleen maar houtje-touwtje de laatste gaten dichten, of het nou gaat om de DJI of de politiekraacht op straat. Het tweede wat ik me goed kan voorstellen — dat gaat over dat "geld is de wortel van alle kwaad" — is dat we veel beter moeten samenwerken, zodat de FIOD, de Belastingdienst en ons ministerie van Financiën zich verantwoordelijk weten in een deltaplan tegen de aanpak van al die criminaliteit.

De voorzitter:

En uw vraag?

Mevrouw Bikker (ChristenUnie):

Hoe kijkt de heer Struijs naar die ideeën?

De heer Struijs (50PLUS):

Eens met het deltaplan. Mijn volgende stukje gaat ook over die samenwerking tussen de Rijksrecherche, de FIOD, het OM et cetera. Eens.

Mevrouw Michon-Derkzen (VVD):

Ik vind het heel mooi dat de heer Struijs dit onderwerp aanhaalt. Dat kwam heel prominent bij ons op de agenda door ondermijning. Dat zijn grote holdings die allerlei bedrijfjes hebben, die zij nodig hebben om mensen om te kopen, of er in ieder geval voor te zorgen dat ze bijdragen en corrupt zijn. Nu is deze minister van JenV gevraagd om dat rijksbreed aan te sturen, want officieel vallen ambtena-

ren van een gemeente onder BZK. Is ook meneer Struijs van mening dat het een taak is van de minister van JenV om toe te zien op stevig rijksbreed beleid voor het tegengaan van corruptie en dat dat niet puur en alleen aan de vakdepartementen kan worden overgelaten?

De heer **Struijs** (50PLUS):

Het antwoord is vanuit mijn hart en mijn verstand ja. Dit is het enige verlangen dat ik heb na vrijdag. Laten we dit gaan doen, met die rijksbrede aanpak.

De **voorzitter**:

U vervolgt.

De heer **Struijs** (50PLUS):

Ik heb even teruggekeken naar de aanpak van corruptie. Het kabinet had het voornemen om extra te gaan investeren in de Rijksrecherche, de FIOD, het Openbaar Ministerie, de rechtspraak en de rijksbrede aanpak. Ik en mijn staf hebben er misschien overheen gelezen, maar ik zie er te weinig van terug in de begroting. Wat gaat hiermee gebeuren, minister? Wat kunnen we op korte termijn nog van u verwachten?

Dan naar het OM. We weten inmiddels dat het OM kampt met enorme ICT-problemen. In een brandbrief schreeuwen 3.000 OM'ers moord en brand naar hun eigen leiding. Niet alleen de kwaliteit van het OM-werk komt daarmee onder druk, maar ook rechtstreeks de veiligheid van burgers. Het zit in de koppelingen naar de politie en de rechterlijke macht, die te lang duren. Dit raakt onze rechtsstaat. De bezuinigingen op ICT gaan ernstige vormen aannemen. Hierdoor lopen mensen heel lang vrij rond. Hierdoor is alles aan het ontwrichten. Zo ernstig is het. Ik heb het voor het eerst meegemaakt: 3.000 OM-mensen die in opstand kwamen. Ze vroegen zelfs aan mij hoe ze een vakbond moesten oprichten. Dan heb je wel even een probleem te pakken, en dat allemaal vanwege die ICT. Het loopt helemaal vast. Er verdwijnen ook regelmatig gegevens. Dit is zeer ernstig. Wij gaan er dus alles aan doen om de bezuinigingen op korte en lange termijn stop te zetten, maar het moet ook beter en slimmer. Wat rest de minister nog in de dagen die hij heeft? Wat gaat hij hier nog aan doen op korte termijn? Hoe kijkt hij naar de lange termijn? Wat gaat hij doen aan de ICT-problemen, die ons allemaal raken, van burger tot politie, maar met name het OM?

Ik wil het hierbij laten. Dank u wel.

De **voorzitter**:

Dank u wel, meneer Struijs.

Ik sluit de eerste termijn van de zijde van de Kamer in deze begrotingsbehandeling af met een bijzonder moment: de maidenspeech van mevrouw Schilder. Ik wijs de leden er andermaal op dat interrupties daarbij eigenlijk niet gebruikelijk zijn. Ik geef het woord aan mevrouw Schilder, als zij zover is.

Mevrouw **Schilder** (Groep Markuszower):

Voorzitter, dank u voor het woord. Drie maanden geleden woonde ik op Curaçao. Ik had een leuke baan met superlieve collega's, zon, zee, strand; eigenlijk alle ingrediënten

waarvan iedereen zou denken: waarom ga je dan weg? Dat was ook niet mijn plan. En helemaal niet van mijn vriendin, die daar achter in de zaal zit. Maar ja, ik zag Nederland wegzakken. Zo hebben we te maken met een gecreëerd stikstofprobleem waardoor nauwelijks meer huizen gebouwd kunnen worden, terwijl de grenzen wagenwijd openstaan en de druk dus toeneemt. Klagen over de politiek en de ingeslagen weg is makkelijk langs de zijlijn. Ik ben zo opgevoed dat je je verantwoordelijkheid neemt en zelf handelt. Daarom stapte ik eind oktober in het vliegtuig om iets te doen voor ons land.

Voorzitter, ik kan u zeggen dat niet alleen het temperatuurverschil heftig was. Wat ook heftig te noemen is, is de verharding in onze samenleving. Wie vandaag door Nederland loopt, ziet een land waarin grenzen zijn vervaagd. Ik heb het dan niet alleen over de landsgrenzen, maar ook over de morele en juridische grenzen. Het geweld op straat wordt steeds heftiger. We gebruiken hier in de Kamer sterke krachttermen om dit gedrag te veroordelen. Dat is goed, maar burgers hebben niet alleen woorden nodig; ze verwachten ook daden. Het Wetboek van Strafrecht biedt genoeg mogelijkheden om criminelen hard te straffen. We hebben forse strafmaxima, maar in de praktijk hebben die weinig tot geen betekenis. Ik wil de minister vragen: hoe vaak wordt nou daadwerkelijk een maximumstraf opgelegd; hoe vaak is dat nou het afgelopen jaar gebeurd? De beantwoording van de feitelijke vragen van 19 november jongstleden schetst een schrikbarend beeld. Neem bijvoorbeeld openlijke geweldpleging. Hierop staat een maximumgevangenisstraf van vier jaar en zes maanden. Dat is ruim 1.640 dagen. In de afgelopen vijf jaar is deze maximumstraf nooit opgelegd. Nul keer! Sterker nog, uit de beantwoording blijkt dat in 2024 de gemiddelde opgelegde gevangenisstraf slechts 65 dagen bedroeg. Twee maandjes gevangenisstraf is 4% van het wettelijke strafmaximum. Is de minister net als ik geschokt door deze cijfers? Deelt de minister de opvatting dat geweldpleging, en zeker groepsgeweld zoals rond de wedstrijd Marokko-Senegal, volstrekt onacceptabel is, en dat dit soort geweld alleen maar gestopt kan worden met een keiharde aanpak en fors zwaardere straffen? Graag een reactie.

De strafvorderingsrichtlijnen zijn structureel laag, de strafeisen blijven daar vervolgens nog eens onder en rechterlijke uitspraken laten slachtoffers verbijsterd achter. Het systeem is vooral gericht op het welbehagen van de dader, en heeft daardoor zijn normerende werking verloren. Dit is een zorgwekkende ontwikkeling. Het strafrecht vervult niet alleen een juridische, maar ook een maatschappelijke functie: vergelding en afschrikking, én genoegdoening aan de slachtoffers. Wanneer de Staat faalt in rechtvaardige bestraffing, ontstaat ruimte voor woede en wantrouwen in de Staat. En dat is wat we nu steeds vaker zien: woede die omslaat in eigenrichting en geweld. Hoe denkt de minister deze gezagscrisis te herstellen? Is hij bereid om met het OM in gesprek te gaan over het verhogen van de strafvorderingsrichtlijnen?

Die gezagscrisis zien we nu het scherpst bij geweld tegen hulpverleners. Onze hulpverleners zetten zich met hart en ziel in voor de maatschappij. Toch zien we dat het geweld tegen hen steeds extremer wordt. We spreken erover in debat na debat, maar ergens laten we het ook gebeuren. Want waarom houden wij vast aan het opportuniteitsbegin-sel, terwijl het Openbaar Ministerie daardoor kan besluiten om niet te vervolgen, of slechts heel beperkt? Wat zegt de

minister tegen de hulpverlener die zijn leven riskeert, maar ziet dat de dader wegkomt met een taakstrafje, terwijl de Kamer 200% strafverhoging eist? Ik wil van de minister horen welke concrete ideeën hij heeft om het systeem te veranderen. En ik begrijp dat hij demissionair is, maar dat is de samenleving niet. Groep Markuszower kan de minister helpen aan een visie. Zo zijn wij. Wij komen met oplossingen. Een voorbeeld is het invoeren van hoge minimumstraffen. Want hoe kan het dat minimumstraffen nog steeds een taboe zijn in Nederland, terwijl zij juist duidelijkheid en rechtszekerheid bieden, vooral ook aan de slachtoffers?

Dan de georganiseerde criminaliteit. In Nederland is al lang geen sprake meer van een onderwereld. De georganiseerde misdaad opereert openlijk in onze samenleving. Drugs worden online aangeboden en via pakketdiensten thuisbezorgd alsof het om reguliere producten gaat. Dat onderstreept hoe diep deze criminaliteit is doorgedrongen in onze economie en in ons dagelijks leven. Wat heeft de minister nodig om deze vorm van georganiseerde criminaliteit daadwerkelijk terug te dringen?

Tot slot, voorzitter, over het tbs- en gevangeniswezen. Het tbs-systeem laat pijnlijk zien wat er gebeurt als een systeem vastloopt. Honderden mensen wachten op behandeling, terwijl ze ondertussen een plek in onze gevangenissen bezet houden. In 2024 betaalde de Staat ruim €350.000 aan schadevergoedingen aan veroordeelde criminelen die niet op tijd in een tbs-kliniek terecht konden. Dit was omdat de Staat zijn eigen capaciteit niet op orde heeft. Dit is voor niemand uit te leggen. Hetzelfde geldt voor de gevangenis-capaciteit. De problemen zijn zo groot dat er nú gehandeld moet worden. We hebben daarom ook een amendement ingediend, maar geld is natuurlijk niet de enige oplossing. We moeten realistisch gaan kijken naar het gevangeniswezen.

Voorzitter. Mijn ouders hebben ooit besloten dat ze een groot gezin wilden. Ik heb dan ook acht zussen en een broer. Dat had tot gevolg dat wij altijd een slaapkamer moesten delen. Vaak was dat best gezellig, maar soms sloegen we elkaar nog net niet de hersenen in. We wilden natuurlijk best een eigen slaapkamer, maar er was geen plek. Nu wil ik mijn thuissituatie van vroeger natuurlijk niet vergelijken met een gevangenis, maar er is wel een overeenkomst: ook in de gevangenis is geen plek. Meerpersoonscellen zijn dan ook geen ideologische keuze, maar een praktische oplossing voor het capaciteitsprobleem.

Kan de staatssecretaris aangeven of nog altijd ongeveer 70% van de cellen wordt gebruikt als eenpersoonscel? Is het nog steeds beleid dat gedetineerden zelf mogen aangeven of ze hun cel willen delen en dat er bij plaatsing rekening wordt gehouden met dingen als roken of niet-roken en eetgewoonten? Deelt de staatssecretaris de opvatting dat dit geen te verdedigen privileges zijn voor mensen die een straf uitzitten? Is de staatssecretaris bereid om, waar dit veilig en verantwoord kan, eindelijk meerpersoonscellen écht de norm te maken, in plaats van criminelen eerder de straat op te sturen? Laten we nu eens het slachtoffer op de eerste plek zetten, in plaats van het welbehagen van de criminelen.

Voorzitter. Vandaag gaat het om een keuze. Het gezag staat onder druk en burgers voelen dat iedere dag. Ze willen geen woorden van ons, maar daden. De overheid moet door

handelen laten zien aan welke kant zij staat: niet aan die van de dader, maar aan de kant van het slachtoffer en de samenleving.

Dank u wel.

(Geroffel op bankjes)

De voorzitter:

Dank u wel, mevrouw Schilder. Het is zeer te waarderen dat u het mooie, warme Caribische deel van het Koninkrijk heeft verlaten om u hier in het Europese deel in te zetten voor de democratie. Ik schors voor felicitaties.

De algemene beraadslaging wordt geschorst.

De voorzitter:

Daarmee is er ook een einde gekomen aan de eerste termijn van deze begrotingsbehandeling. De voortzetting zal morgen plaatsvinden. De vergadering is tot 15.45 uur geschorst.

De vergadering wordt van 15.24 uur tot 15.45 uur geschorst.